

TISZA MENTI TITKOK EGY MODERN IFJÚSÁGI REGÉNYBEN

DÉR ZOLTÁN: *Örvénysodró*.
Forum, Újvidék, 1975.

Tisza menti titkok világába vezet minket Dér Zoltán *Örvénysodró* című modern ifjúsági regénye, amely felnőttek számára is élvezetes és tanulságos olvasmány. A regény meghatóan rokonszenves hősének, a tizenkét éves Tücsöknek az élményeiről olvasva mind nagyobb meglepetéssel vesszünk tudomást egy földrajzilag közel fekvő, de a városi ember számára mégis távol álló, igazi mivoltában alig ismert vidék életének rejtelmeiről.

A Tisza vidéke ez — a folyóé és a folyóparté. A vízé, amelynek mozgását figyelve a halak életének eseményeire következtethetünk, és a parté, ahol a füzesben a kosárfonásra alkalmas aranylő vesszőt lehet találni. Tücsök mellett a Tisza is hőse ennek a regénynek, s *Örvénysodró*, a kislány álmaiban megjelent és képzeletében élő mesehal szavaiból valójában a folyó mondanivalója árad: életéről, örömeiről és szenvedéseiről. Mert szenved is a folyó: szenved, amikor halait a ragadozó vidra irtja, amely akkor is gyilkol, ha nem éhes, és szenved, ha a gyárból a szennyvizet tisztítás nélkül vezetik bele és emiatt pusztulnak halai. Tücsök együtt érez a szeretett folyóval és segít is rajta erejéhez mérten: a kis halakat visszadobja a vízbe, társait lebeszéli a tiltott, robantással való halászatról, ő maga vidrára vadászik és felveszi a harcot a folyóvíz szennyezése ellen is. A Tisza-part pedig megajándékozza őt az aranyvesszővel, amelyekből ő és társai előbb kosarakat fonnak, hogy a szüleiken segítsenek, később pedig, ügyességükkel és szorgalmukkal, ebből fonják a szerencséjüket is.

Tücsök azonban nemcsak a halászat-vadászat-vesszőfonás ősi mesteriségét űzi. Mai gyerek ő is, a sportban, a futballban is kiválik. Karrierje, a kölyökfutballistáé, a regény másik vezérfonala. Csicseri mester futballtréner tanításának élethű leírásai a könyvet a futballozni szerető és a jó

futballozást megtanulni kívánó fiúk számára értékes kézikönyvvé teszik.

A regény harmadik vezérfonala Tücsök ébredező gyermekszerelme kis társnője, Delinke iránt. S a mindenkin segíteni akaró, minden szép és nemes dologért küzdő fiú ezzel az érzelmével is pozitívan hat: a kislányhoz való megindító ragaszkodásának a láttán határozza el Delinke apja, a külföldön dolgozó vendégmunkás, hogy nem viszi ki családját is külföldre, hanem ő maga is visszatér hazájába.

Tücsök személyében valójában a legpozitívabb értelemben vett, modern serdülő típusát ismerjük meg. Modern, mert minden vágyával és cselekedetével a mai élet követelményeihez alkalmazkodik. Merőben más ez a típus, mint a régebbi, szokványos ifjúsági regényekből ismert jóindulatú, de büszkeségében merev fiatal, aki ilyen módon tehetetlen a vele szemben álló „negatív” személyekkel szemben. S hogy mégis, az olvasó kedvéért, a jó kerüljön ki győztesen az ilyen szituációkból, az ilyen ifjúsági regények írói a népmesék régi receptje szerint segítettek a dolgon: úgy bonyolították az eseményeket, hogy valami véletlen szerencse folytán a regény végén a jó elnyerte jutalmát, a gonosz büntetését. Dér Zoltán regénye azonban nem a régi recept szerint készült. Tücsök igit végig modern fiatal: nem a szerencsében, hanem saját erejében, szorgalmában bízik. Tud alkalmazkodni, rugalmas, nagyvonalú, soha sem kicsinyes. Nem esküszik örök élienségeskedést senkinek. Még erőszakos társának, Dömének sem, aki pedig őt durván megsértette. Még őbenne is keresi és meg is találja a jót, s ezáltal őrá is pozitívan hat. És Delinkének is megbocsátja, hogy egy ideig nem értékelte őt eléggé.

A regényt nagy nevelő hatása és értékes ismeretterjesztő jellege mellett olvasmányossága is vonzóvá te-

szi: az érdekes események izgalmas leírásai, például a vidravadászaté, a tiszai viharé, a nápolyi futballmeccsé. A mozgalmas cselekmény leírásának keretén belül igen érdekesek és elgondolkoztatóak a gyakran előforduló, hol a halászatra, hogy a futballozásra vonatkozó aranymondások is, amelyeket átvitt értelemben jóval tágabban is felfoghatunk és az élet minden területére vonatkoztathatunk. Ilyenek például:

„Aki a szerencsétől esztét veszti, azt azután elkerüli a szerencse.”

„A jó halász előbb figyel, azután cselekszik.”

„A szerencse nem pártol valakinek csak úgy, ok nélkül.”

„Legyen erőd saját szíved parancsait követni.”

„Aki életre való, nem szorul gyakran a szerencsére, hanem kiverekszi azt, amit a tehetetlen mindig a szerencsétől vár.”

„Nemcsak nézni, látni is kell.”

„Nem az a fontos, hogy az ember fölhabzsolja a világot, hanem hogy helye és dolga legyen a nap alatt, s hogy be tudja tölteni az emberek szívét, akikkel együtt él.”

„Az ember tudása nem arra való, hogy elrejtse, hanem hogy segítsen vele a többi embernek.”

„Aki fél, az nem mer nagy dolgot kezdeni.”

„Nem vicc úgy győzni, hogy minden nekünk kedvez. Megfordítani a vesztesre álló meccset — ez az igazi virtus.”

KENYERES KOVÁCS MÁRTA

IHLETET SUGALLÓ VERSSOROK

Kép — költemény — képköltemény.
Forum, Újvidék, 1975.

A könyv födele mintegy varázsszóra kapuként megnyílik: versek kertje. Színek és betűk. Színekből és betűkből létrejövő formák. Betűk szövekkutai. Túl gáláns a kép? Betűk geizírjei, zuhatagai. Megbontott sorok. Azonos betűk tobzódása.

Miért, hogy attól tartok, a verssor csak rugó, a képzeleté? Üllő: gondlattársítások szikraözone rendeződik modern kaleidoszkóp lemezei módjára a háttérbe. A háttérbe? Félek, a kép nyomja a betűt. Fontosabbá válik, amit a képzőművész agya virágoztat, mint a verssor, mely a bimbók fakadását kiváltotta. Eggyé olvadás: mellé, alá, mögé kerülés, de nem fölé.

Sajnálom azt is, hogy sokszor csak idézetek. Az egészből csak töredékek.

Milyen hosszú Ács József előszava! Öt és egynegyed oldal!

A könyv elején meg a benne szereplő képzőművészek neve: Ács József, Baráth Ferenc, Benes József, Bíró Miklós, Böndör Pál, Csernik Attila, Kapitány László, Markulik József, Maurits Ferenc, Petrik Pál, Petrik Tibor, Torok Sándor. Közülük kettő költő is: Böndör Pál és Maurits Ferenc.

Valóban elsősorban kép, aztán költemény és itt-ott képköltemény. Az utóbbi ritka ölelkezés. Mondják, nem illusztráció. Nem is az. A betű hú-